

Laudatio Jiřího Zizlera

Slovo musí být uslyšeno, vyhlásil filozof, který nás upozornil, že jsme zapomněli na bytí. Slovu je tedy třeba naslouchat a mít odvalu trpělivě setrvat před jeho tajemstvím. Slovo samo se pak stává mírou pravdy a autenticity. Slovo nás zpravuje o našem údělu čekání, čekání jako spočinutí v návratu k sobě samému. Návrat znamená, že jsme vždy byli tam, kde již jsme – nablízku Počátku, nablízku Věčnosti.

Sylvie Richterová je bytostí Slova, bytostí psaní. Patří k autorům, pro něž je psaní způsobem bytostného vztahování ke světu. Její psací stůl je koráb na pouti nekonečným vesmírem, obydlenou oázou plnou květin. Její tvorba ztělesňuje přesvědčení, že v jazyce lze nalézt domov a světelné ráje slov jsou pravým obydlím duše. Psaní umožňuje stálý sebeprůzkum a nepřetržité hledání vlastní podstaty, neboť totožnost člověka určuje jeho příběh, příběh jako naše odpověď na otázku „kdo vlastně jsi?“ „Píšeme každý svoji knihu, bledý odlesk knihy živých a mrtvých, do které nevidíme.“

Sylvie Richterová je také bytostí čtení. Čtení výsostně zaujatého a pozorného, mimořádně soustředěného, neustále se tázajícího a stejně tak naléhajícího a důležitého procesu jako psaní. Čtení přináší intenzivní vhled, poznání a stále přesnější pojmenování toho, co čtenářku nejvíce alarmuje, vzrušuje, přitahuje a uchvacuje. Pro teoretika, kritika a esejistu je vždy otázkou zásadního významu, jaká témata a autoři se mu stávají osudem. Sylvie Richterová se zaměřuje na několik velkých témat a postav, jejichž vidění neustále prohlubuje a zjemňuje; mystika smíchu jako výrazu transcendence, fenomén blbosti jako způsobu pobývání ve světě, ticho jako předpoklad a podmínka vzniku a rezonance poezie, poměr etiky a estetiky, existenciální dimenze jedinečné autorské poetiky, manifestace humanity a antihumanity, základy tvůrčí a lidské svobody, Hašek, Čapek, Holan, Skácel, Jirous, Kolář, Vaculík, Hrabal, Kundera, Linhartová, Komenský.

Podtrhněme zde, že esejistka nejen objevuje nové souvislosti, kontexty a horizonty české literatury, ale především neustále dokladuje a zdůrazňuje její hodnotu, jedinečnost a přínos, ukazuje, jakými poklady v našem písemnictví disponujeme a které mnohdy necháváme netečně ležet ladem. Texty Sylvie Richterové můžeme tedy chápat a přijímat také jako cenný dar této literatuře, jako vyjádření vztahu vděčného, vroucného a pokorného, jako výsledek nikoli pouze nějaké odborné orientace experta, ale jako ovoce zanícení a celoživotní lásky.

V základním gestu autorky rozpoznáváme úsilí o celistvost a porozumění, jež připravuje propojení, syntézu a smíření.

Každodenním prostředím Sylvie Richterové jsou knihy. Jenomže „jenom zpráva o duši bude čitelná, až knihy pomínou, až všechny věci pomínou“, říká v jedné svojí próze. Bez paradoxů, antinomií a střetnutí s rozpory nelze pokročit dál v cestě. Jednu možnost, jak přijít na kloub tajemství času, představuje paměť. „Kdybychom měli absolutní paměť, ustavičně bychom tonuli v rozkoši“, napsal Ladislav Klíma. V paměti se skrývá něco nezrušitelného a nepřemožitelného. Paměť je však také ambivalentní, schraňuje slast i bolest, vzlety i pády, temnotu i jas. Její existence znamená stálou výzvu k ponořování, k opakovaným pokusům vynést na povrch to nejskutečnější, i s tím, že „to pravdivé se objeví teprve před koncem“. Rovněž intelekt není v žádném případě modlou a konečným cílem, dokonce i jako nástroj poznání nehraje absolutní roli. Sylvie Richterová nad něj klade vědomí – akumulátor i reflektor, labyrint i nejtímnější útočiště, někdy ghetto, jindy hrad na skále. Vědomí nás vede a šeptá nám, že naše kořeny patří nebi, potvrzuje nám, že hledání smyslu má smysl, i když za každým vrcholem se vždycky ukáže ještě další, protože dění smyslu nebere konce. Na obzoru se nachází slib svobody, jež umí prohlédnout marnost a spočine ve světle. Věty autora jsou a nejsou jeho. „Kniha začíná a končí jako náš život. Kniha nikdy nezačíná a nikdy nekončí. Jako náš život.“ Spolu s Rilke se Sylvie Richterová domnívá, že také slova mohou mít svoje anděly. Při setkání s jejím dílem není těžké tomu uvěřit.

Jiří Zizler